Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/vyftigjarigegeda00ryse

VYFTIG-JARIGE GEDACHTENIS

van het Inſtellen der

HOOGESCHOLE te LEIDEN,

Ingewyd den 8. February 1575.

Ten derden male geviert den 8. February 1725.

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

En ander volg' met zang den bloed'gen Oorlogs-ſtoet,
Daar men den Vyand met een onvertſaagden moed
Door kragt van vuur en ſtaal zoekt uit het veld te dryven,
Of zelv veel eêr, als hem t'ontvlugten, dood te blyven:
Myn Zangſter is beluſt op lieffelijker toon,
En houd gedachtenis van LEIDENS *Vrede-Kroon*,
Die over tienmaal tien, en half nog zoo veel jaren
Haar tot een pand van deugd geſtelt wierd op de haaren;
Een onwaardeerb're Kroon, niet die een magtig Vorſt
Tot Stads behoudenis met pragt en luiſter torſt;

Een Kroon van *Wysheid* is't, die door God Mars verſchoven,
Met groot gejuich en eer het hoofd hier ſtak naer boven:
Zo bloeide LEIDEN weêr na d'allerzwaarſten nood,
En wierd geveiligt, als uyt een gewiſſe dood.
De Vyand voor de Wal, die met geveinsde woorden
Haar overgave zogt, om dan met trouwloos moorden
Te woeden in de Stad door zijn barbaarſch geweld:
Het Volk, helaas! met Peſt en Hongersnood gequelt,
Wanhopend, wilde zig en Leiden overgeven
Den Spanjaard op gena tot redding van zijn leven:
De nood was al te groot, de Spyze was verteert,
De menſch ſcheen een geraamt, het vleeſch in niet verkeert
Deed wagg'len 't ganſche lijf, de Kraamvrouw wierd vergeten
Met hare Zuigeling, daar was, helaas! geen eeten;
Der Dieren ſpijs was voor hen lekkerny, geen Brood
Was in de ganſche Stad, men ſlobberde uit een goot
Geronne bloed en drek, men knaauwde aan vel en beenen,
En wat men krygen kon; wie moet hen niet bewenen?
Viel een dier plagen aan Vorſt DAVID veel te zwaar
Om uit te ſtaan, helaas! hier waren by malkaar
die alle drie gevoegt, en al te klein hun kragten,
Door honger afgemat, om uitkomſt te verwagten:
Verbeeld u eens de elend, die LEIDEN heeft gehad,
Het klagen, kermen, ach! dat door de ganſche Stad
Verſpreid was, deeze had aan Peſt zijn Uitverkoren,
Die zijne Kinderen aan Hongersnood verloren;
Hier legt'er een halv dood, hy geeft nog zugt op zugt,
Beklaagt zijn droevig lot, eer hem de ziel ontvlugt,

Daar

Daar weêr een Zielloos Lijf, ô al te bitt're dagen!
Zijt gy ô VAN DER WERF! van ſteen, dat gy dit klagen
Aanhoren kunt? ô neen! Gy, Gy zijt door de ſmart
Der Burgeren wel zeer getroffen in uw hart;
Maar ach! gy weet geen raad hen een'ge Spys te geven;
Gy bied hen aan uw vleeſch! ô neen! behouw uw leven,
Behouw uw Stad; ga voort, en ſpreek den Burger moed
In 't lijf, om liever te vergaan, als zien het bloed
Van Vrou en Kind'ren door de Vyand wreed'lijk plengen:
Daar leeft nog wel een GOD, die zal dat noit gehengen,
Een groot en magtig Vorſt, die 't al geſchapen heeft,
Die meêr doet als men denkt, voor wien het Aardrijk beeft,
Ons Neêrlands Opperheer, die 't goede wil belonen,
En zyne wond'ren aan zijn dierbaar volk vertonen:
Het groot Jeruſalem had ook een droevig lot,
Maar wierd verwoeſt, om dat het was gehaat van God:
Maar LEIDEN vreesde Hem, dies gaf Hy weêr verblyden,
En redding uit den nood, na zulk een droevig lyden:
Men ſtak de Dyken door, en zag van allen kant,
Door een voorſpoed'gen wind, het water op het land:
De Dappere BOIZOT, verzelt met wein'ge Zeeuwen,
Verdreef des vyands magt, verwoed als jonge Leeuwen:
Nu was het al verkeert, nu was het al verheugd;
Te voren dood'lyk' angſt, nu uitgelate vreugd,
De Hongersnood was met den vyand weggedreven,
Nu kreeg men weder Spys, nu kreeg men weder leven;
De Stad was vol van groot gejuich in lof en eer
Met vrolyk Pſalm-gezang te geven aan haar Heer,

Te danken zynen Naam, en met eenpaar'ge monden,
Vol van zijn roem alom zijn Wond'ren te verkonden;
De veege Peſt, die zo vervaarlijk had gewoed,
Was weg, de Hongersnood verkeerde in overvloed,
De Tweedragt was vereent, de Muyters nog gebleven,
Verraders van de Stad benam men't boze leven,
De Landman, van zijn veld verdreven door de magt
Der Spanjaards, was nu in zijn Erfgoed weêr gebragt,
Het Land ontlook weêr bly, de Beeſten in de Weiden
Genoten ook de vrugt van het ontzette LEIDEN.
Waar zal men LEIDEN voor haar weêrgaloze trou
Aan God den Heer, dat die haar nooit verlaten zou,
En aan dit Nederland, waar meê zal men haar tonen
Eenpaar'ge dankbaarheid, waar meê haar deugd belonen?
Zyn't Schatten, die in't kort verderven of vergaan?
O neen! maar Schatten, die onwrikbaar altijd ſtaan,
Een HOOGESCHOOL tot nut en roem der Nederlanden:
O dapp're Oranje-Vorſt, wiens yver men zag branden
Tot Wijsheid, dank zy U, een eeuw'ge dank, uw lof
Sal nooit vergaan, hoewel Gy zijt gekeert tot ſtof;
Zijt Gy't niet, die al't uw', ja zelv uw dierbaar leven
Ten dienſt van Neêrlandt woudt vrywillig overgeven?
Naaſt God zijt ge oorzaak, dat het wederom is vry
Gemaakt uit zulk een al te wrede ſlaverny;
Gy wiſt wat groote ſchaa ons LEIDEN in deez' dagen;
Door zo veel ſmart gedrukt, elendig moeſt verdragen:
De Peſt en Hongersnood, helaas! die deze Stad
Van goed en Burgeren ſchier uitgemergelt had,

Ver-

Vereiſchte een middel, waar de Stad door zou herbloejen
In Rykdom, en 't getal der Burg'ren aan zou groejen:
Zy kreeg een HOOGESCHOOL, en wat daar toe behoort,*
Waar in elk een, wien Deugd en Wetenſchap bekoort,
Vind voedzel voor zijn ziel, daar word men onderwezen
In keur van oeffening door Mannen, uitgelezen,
En om hun konſt vermaard: deze is die groote dag,
Dat LEIDEN 't allereerſt tot zig de *Wysheid* zag
Gekomen met gejuich, om haar en haar Na-zaten
Altijd tot roem te zijn, en nimmer te verlaten:
Verbeeld u, hoe elk een was in de ziel verheugd
Met eene tedere en weêrgaloze vreugd,
Hoe hen de blydſchap drong de tranen uit de oogen,
Hoe hun gejuich doorklonk tot aan des Hemels boogen.
Nu wierd de *Wysheid* in haar HOOGESCHOOL gebragt
In volle Zegepraal met koſtelijke pragt;
Het Krygs-volk, door wier moed d'Ontzetting was verkregen,
Verzelde haar, om nooit haar in den nood verlegen
Te laten, maar altijd haar trouwe hulp te bien:
Men zag de *Wysheid* in een drom van Edellien;
De *Heilige Schriftuur* wierd in een Statie-wagen
In d'allereerſte plaatz verheerlijkt heen gedragen,
Regtveerdigheid, Geneeskonſt, en Hippocrates,
Minerva, Plato volgd', en Ariſtoteles,

* Te weten van Voorrechten, Inkomſten, enz. waar mede zy met het inſtellen der Hoogeſchole, van den Prins van Oranje, en de algemene Staten van Holland en Weſtvrieſland is begiftigt geworden.

En Cicero, Virgil *: nooit is 'er binnen Romen
Een Veldheer met meer pragt op 't Kapitool gekomen;
Heer Koolhaaz voerde 't eerſt zijn Reeden † in de Zaal
Der Hoogeſchool, niet min verſiert met pragt en praal.
Nu zag zig LEIDEN weêr ten top van eer verheven,
En kreeg uit tegenſpoed een veel gewenſchter leven;
De Hoogeſchool wierd langs hoe meer geroemt, vermaard,
Haar naam was in het kort gezegent op der aard';
Tot deez' tijd zag men haar hoe langs hoe meerder bloejen
In Mannen van verſtand, en Leerelingen groejen:
Wy zien haar tot den top van Wysheid en van Eer,
En boven anderen gezegent van den Heer:
Volmaakter was ze nooit, men komt van alle de oorden
Haar Wysheid horen, van het Zuyden en het Noorden,
Het Ooſten en het Weſt, 't Heelal is hier in 't kleen;
Men roem de Wysheid van het wyd-vermaarde Atheen',
'T vermaak'lijk Rhodus, daar al de Edelſten van Romen
Om Konſt en Wetenſchap wel eer zijn hergekomen;
Men roeme Auguſtus Eeuw, toen alle wetenſchap
Was opgeheven tot den allerhoogſten trap,
Wel eer door 't Oorlogs-vuur uit Romen weggedreven,
Gaf Vorſt Auguſt weêr vrede, en heuchelyker leven:
Deez Stad wierd ook ontheft van't prangend Spaanſch geweld,
Belloon wierd weggejaagt, geſlagen uit het veld,
De wysheid onderdrukt, in ballingſchap geweken,
Quam nu weêr onbezorgt en bly het hoofd opſteken

In

* Die begerig is dit nader in te zien, kan deze treffelyke Pragt vinden in *illuſtrium Hollandiæ & Weſtfriſiæ ordinum alma Academia Leidenſis*, alwaar zy ook in een Prentverbeelding is afgeſchetſt.

† Tot Lof van de Godgeleertheid.

In Leide, in 't beſt van 't Land, gelegen aan den Rhyn,
Geen plaats voor oeff'ning kan 'er aangenamer zijn:
Waar word men zo volmaakt in alles onderwezen,
In 't ganſche Nederland, door Mannen nooit volprezen?
Gelukkig driemaal hen, wien 't mag gebeuren, hier
Hun weetluſt te voldoen, en onder het beſtier
Van deeze Mannen zijn, om met aandagtige oren,
Tot queking van 't verſtand, hun Leſſen aan te horen:
Wiens Ziel word niet door hun verhevenheid bekoort?
Wie ſtaat niet als verrukt die hunne Wysheid hoort;
Die Wysheid ongekreukt, en met geen grijns omtogen;
Maar middagklaar ten toon geſtelt voor yders ogen,
Die ware Wysheid, die Vorſt SALOMON bezat,
En nog niet wys genoeg, den HEER om meerder bad;
Ja wilde groote ſchat, en alles laten varen,
Als aards en nietig, om maar Wysheid te vergaren.
't Oud Rome roeme vry op haare valſche Goon,
Al menſchen die alleen in 's menſchen brein, tot loon
Van hunne dapperheid, den naam van Goden kregen:
EEN GOD, die de aarde heeft gemaakt, en door zijn zegen
Die daag'lijks onderhoud, word hier geroemt, geëert,
Zyn Wille en Woord doorzogt, zijn Wonderen geleert.
Hier word het *Recht* geleert, om boosheid te bevegten,
Partyen weder te vereenigen na rechten,
En bill'ke wetten, na de reden ingezet,
Of die ons Rome gaf uyt hare wyze wet;
Men vind hier d'*Artſeny* tot in den top geheven
Ten nutte van den menſch, en redding van zyn leven:

Weg Ariſtoteles, weg Plato, uw *Wysgeert'*
Kan dog niet halen by het geen hier word geleert,
De Reden is volmaakt, hier leert men klaar bevatten
Der *Zielen* kennis, en *Natuurs* verborg'ne ſchatten:
Was Cicero wel eêr geprezen op der aard,
Geen minder heeft deez' Stad de Wereld door vermaard
In keurigheid van *Taal*, *Welſprekenheid*, om de oren
En om de harten der Toehoord'ren te bekoren:
Men leert hier alle *Taal*, van *Griek*, van *Jood*, *Rabbyn*,
Chaldeeuw en *Syrier*, en wie 'er ook mag zijn
Der Volkeren, wel eêr ten top van Eer gerezen,
En wijd' en zijd' vermaard, en nog ten deele in wezen.
Zo ſtelde God te leur de wrede Spanjaards magt,
Die U al hadden in hun harten omgebragt,
Om dus zijn Wonderen zijn Volk'ren te vertonen,
Zijn Uitverkorenen, die in zijn Vreze wonen;
Zo wild' Hy U door ramp, door tegenſpoed en druk,
Verheffen tot den top van aanzien en geluk;
Gelyk de goude Zon veel ſchoonder hare ſtralen
Na droevig onweêr doet op aarde nederdalen:
Zo deed de goede God den wreden Spanjaard zien,
Dat Hy, zijn magt ten trots, zijn Volk kan hulpe bien,
En wie is magtig om dien Koning te weêrſtreven,
Die alle Schepſelen den Adem gaf en 't Leven:
Juich, LEIDEN! juich uw God, verhef uw Opperheer,
Vertel zijn Wond'ren aan de Volk'ren, en zijn Eer
Verheerlykt, die U in het beeſten-perck verſtoten,
Weêrom geret heeft uit heur wreden muil en poten;

Als

Als eertijds 't Joodſche Volk verloſt wierd uit den nood,
En Zanherib verbaaſt van hunne muren vloot,
Verjaagt door d'Engel Gods, zo mede heeft verlaten,
Als door den HEER verjaagt, de Spanjaard uw Voor-zaten*;
Dat de eerſte grondſlag van de vrede van ons Land
Geweeſt is, dat trouwloos vervult met moord en brand,
Zig 't Spaanſchen Jok ontrok, en dus door moed en zegen
Van God geſterkt, haar gulde Vryheid heeft verkregen.
Juich, LEIDEN! dezen dag, deez' dag van groote vreugd,
Wanneer de *Wysheid* door uws Vaders trouw en deugd
En moed verkregen, met uw Welvaart is gekomen
Tot U, en tot deez' dag haar plaats hier heeft genomen:
De blydſchap zy volmaakt, nu men vernoegt van geeſt,
Volvrolijk vieren mag dit groote JUBEL-FEEST,
Waar op zig LEIDEN ziet ten top van Eer verheven:
Wat heeft haar HOOGESCHOOL al Mannen ons gegeven
Tot nut van KERK en LAND! wier naam alom vermaard
Zelv na hun dood altyd zal bloejen op der aard:
Wie moet niet zeggen, dat des Heeren ryke zegen
Is over deze Stad; daar 't al aan is gelegen.

Zo

* Dit ziet op een Medalie, die ten tyde van het Ontzet van Leiden geſlagen is, alwaar 't Leger van Zanherib van Jeruzalem door den Engel Gods verdreven word, met dit Opſchrift:

Ut. Sanherib. a. Jeruſalem. 2. Reg. 19.

En aan de andere zyde, alwaar 't opbreken der Spanjaarden van 't Beleg van Leiden vertoont word;

Sic. Hiſpa. a. Leyd. noctu. fug. 3. Octo. 1574.

Dat is, gelyk Sanherib van Jeruzalem vlugte, alzo zijn de Spanjaarden by nagt van Leyden gevlugt den 3. October 1574.

Zo blyve U altijd by de wenſchelijkſte tijd
Van Vrede en Vryheid, om van Oorlogslaſt bevrijd
De zuyv're *Wysheid* in uw Wal nog vele Jaren
In voorſpoed en geluk en zegen te bewaren;
Zo groei, zo bloei uw SCHOOL ten nutte van de Jeugd,
Van alle kant vergaard tot uwer aller vreugd,
In *Hoog-geleerden*, en als in deez tijd Verſtanden
Alom befaamt, tot roem voor al de Nederlanden;
Zo blyv' deez' HOOGESCHOOL in Eeuwigheid vermaard,
Een Pronjuweel van Deugd en Sieraaad op der Aard.

GEZANG,

OP HET

DERDE VYFTIG JARIGE

JUBELFEEST,

VAN DE STICHTING DER

LEIDSCHE AKADEMIE.

AEN DEN HOOGGELEERDEN EN GODVRUCHTIGEN HEERE,

DEN HEERE,

FRANCISCUS FABRICIUS:

RECTOR MAGNIFICUS,

HOOGLEERAER IN DE GODTHEIT,

TE LEIDEN.

door

HUBERT GREGORIUS VAN VRYHOFF.

TE LEIDEN,

By JOANNIS VAN KERCKHEM, 1725.